ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՈՒՐԲԱԹ 14 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1851 — ԹԻՒ 398

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 14 Սեպտեմբերի։

Անցեալները Աւստրիոյ լրագիրները Պուրճէժէն յուղարկուած յօդուած մը հրատարակեցին. որուն մէջ սոսկալի անգթութիւններ կըպատմուէին որ քրիստոնէից դէմ կըգործուէին Պարսկաստանի մէջ և մանաւանդ 'ի Թաւրէժ։ Նոյն օրագիրներէն առնելով՝ Վիէննայի Աւստրիական լրագիրն ալ՝ իւր թերթին մէջ որ 'ի 17—29 յուլիսի, յիշեալ սոսկալի դէպքերը հրատարակեց. զորոնք խիստ ցաւալի սրտիւ ընթերցաւ բոլոր հայ հասարակութիւնը. քանզի քաւական համազգի ժողովուրդ կըգտնուի 'ի Թաւրէժ։

Մեծապատիւ ասպետ Զմիւռնացի Դաւթեան Յօհաննէս աղան, որ Պարսից վեհափառ Շահին առաջին թարգմանն է, և Վիէննա մայրաքաղաքը կըգտնուէր անցեալները, այս հրատարակութիւնները տեսնելով՝ փութացաւ պաշտպանողական նամակ մը հրատարակել սոյն Վիէննայի լրագրոյն մէջ օգոստոսի 8 ամաթուով։ Յիշեալ հայկազուն Ասպետին խնդրոյն համեմատ՝ մեք ևս նոյն նամակին թարգմանութիւնը կըհաղորդեմք մեր բարեսէր ընթերցողացը։

"Յարգոյ հրատարակիչ,

"Պուրճէժէն գրուած յօդուած մը. Անգլօ-Բէլճ* Պարսից վերնագրով՝ Թրեստի լրագրէն առնելով, ձեր օրագրոյն յուլիսի 5—17 թերթին մէջ [illegible] հրատարակեցաւ։ Այս օրինակ հրատարակութիւն մը կրնայ բոլոր Եւրոպայի առջև Պարսից վեհափառ Շահին կառավարութեան անուանը ծանր վնաս հասուցանել. թէպէտև նոյն յօդուածոյն նպատակը կերևի թէ միայն Վէզիր Նիզամին դէմ գրել է, որ Ատրպատականի կուսակալ է։

"Արդ՝ քանզի պաշտօնատար Պարսից կառավարութեան, և որովհետև տակաւին քանի մը օր Վիէննա պիտի մնամ, պարտք կըհամարիմ ինձ պատասխանել նոյն զրպարտական գրուածոյն։

"Պարսից այժմեան կառավարութիւնը, որուն գլխաւորն է (Նասրէտտին Շահին թագաւորական գահը ելլելէն 'ի վեր) Միրզա Թաղի Խանը, իբրև Էմիր Նիզամ, այսինքն նախագահ պաշտօնէայ (մինիսթր) հօգ տարաւ, որպէսզի քաղաքակրթութեան, բարեկարգութեան, և օրինաւորութեան ոգին կառավարութեան ընթացքին մէջ խօթէ. որ երկար ժամանակէ հետէ կարգէ դուրս ելած էր կուսակցութեանց մաքառմանցը պատճառաւ, և վերջի ժամանակներս՝ իւր յարգը խիստ կորսնցուցած էր Մեծերուն անչափ գահասիրութեամբը և Գիլասուրաց անամօթ գրգռութեամբը։ Անյատամբութեան ոգին՝ որ տարածուած էր տէրութեանը մէջ 'ի կործանումն հասարակաց բարեկեցութեանը, կատարելապէս նուաճեցաւ. ժողովուրդը զանազան տուրքով բեռնաւորելու չար սովորութիւնը՝ զոր կուսակալները 'ի գործ կըդնէին իրենց քսակը լեցնելու համար՝ խափանեցաւ. և այս օրինակ դէպքերուն համար սաստիկ պատիժ սահմանեցաւ։ Այս ըստ ծիս նոր փորձ մը կրնայ համարուիլ Սպահանի կուսակալին բանտարկութիւնը, որ տեղի ունեցաւ երբոր վեհափառ Շահը նոյն քաղաքը գնաց։

"Այն միջոցները 'ի գործ դրուած են, որպէսզի Պարսից ազգին անկախութիւնը և օտար տէրութեանց առջև ունեցած համարումը վնաս մը չկրեն, նմանապէս անոր ներքին անդորրութիւնը և յառաջդիմութիւնը ապահով մնան։ Ուստի կառավարութեան թշնամիները միայն կրնան ոչինչ համարել այս վեհանձնական ջանքը, և մանաւանդ զրպարտական կերպիւ մը քննադատել զանոնք։ Բանզի տէրութեան բարիքը և հասարակաց հանդստութիւնը և բարեկարգութիւնը հաստատուն պահելու համար՝ պատիժ տալու յաւալի հարկաւորութիւն պատճառաւանք չկրնար համարուիլ՝ կառավարութեան մը կարգադրութիւնները կասկածաւոր ընելու և չարախօսելու զպաշտօնատարները, որոց յանձնուած է նոյն պատժոց գործադրութիւնը։ Բայց յայտնապէս երկբայութիւն չկայ թէ անմեղաց համար երբեք պատիժ մը վճռուած չէ. և նոյն պատիժը երբեք այնպիսի սոսկալի կերպիւ մը 'ի գործ դրուած չէ՝ ինչպէս որ այժմեան կառավարութեան թշնամիները կըպատմեն։ Այլև գիտնալ արժան է, որ մահուան պատիժը յատուկ դատաստանական վճռով մը և թագաւորական հրամանագրով 'ի գործ կըդրուի։ Ուստի չափազանցօրէն պատմութիւնը անգթութեանց, որ պարունակեալ է յիշեալ յօդուածոյն մէջ, ամենևին հաւատալու բան չէ. և աւելորդ կըհամարիմ ապացուցանել աստանօր թէ անկարելի է, որ այնպիսի անագորոյն գործքեր գործուէին յեղօրէ այն մարդոյն, որ Պարսկաստանի ապագայ վիճակը 'ի կարգի դնելով՝ խստութեամբ կըպատժէ միշտ ամէն յանցանքը և ամէն ըստ հաճոյից կամ բռնութեամբ եղած գործքերը՝ թէև իւր իսկ եղբայրը ըլլայ գործողը. նմանապէս անօգուտ կըհամարիմ ապացուցանել թէ այն անգթութիւնները անհնար է որ գործուէին 'ի Թաւրէժ, ուր կընակի թագաւորազն իշխան մը՝ նոյն նահանգին ընդհանուր կուսակալի պաշտօնիւ. և ոչ երբէք հաւանական է թէ այս իշխանը ինքզինքը նուաստացընէ այն աստիճան, մինչև գործի ըլլալ այսպիսի բռնութեանց, փոխանակ արգիլելու զանոնք։

"Ցաւալի խռովութիւնները՝ որ տեղի ունեցան Ուրմիայի լճին քով և որոց պատճառը կուսակցութեանց դժբաղդ մաքառումը եղաւ, այս տրտմալի դէպքերը, կըսեմ, անշուշտ յանցանք մը չկրնար համարուիլ կառավարութեանը, որ ամենայն հոգատարութեամբ դէմ կըդնէ այս փոխադարձ ատելութեան երևան ելլելուն, և իբրև անկողմնասէր դատաւոր՝ չթողուր որ կուսակցութիւններէն ո՛չ մէկը և ո՛չ մէկալը յափշտակութիւն մը ընէ։ Կառավարութիւնը ինքնայօժար կամօք, և հաշտութեան ու կրօնական թոյլտուութե ոգիէ շարժեալ, հրաման տուած էր որ կրակապաշտները անգամ կարող ըլլան ազատութեամբ 'ի գործ դնել իրենց կրօնին պաշտամունքը.

"Գանք հիմա զինուորագրութեան մասին, որ մեծ վախ կըպատճառէ կըսեն 'ի Պարսկաստան. բայց մտածելու է թէ ժողովուրդը, մանաւանդ քրիստոնեաները, որքան հակակրութիւն ունին զինուորական ծառայութեան վրայ. որուն պարտաւորութենէն երիտասարդները միշտ փախչիլ կուզեն։ Ուստի իւրաքանչիւրոյն մասնաւոր տրամաբանութեանը կըթողում որ դատաստան ընէ թէ արդեօք արժան է չարախօսել զկառավարութիւնը՝ պատճառ բռնելով այս պարագաները, որոնք զօրաց բանակի մը հաստատուն մնալուն արգելք կըլլան։

"Յօհաննէս Դաւթեան
Առաջին Թարգման Պարսից Շահին"։

Մեր յարգոյ ընթերցողները՝ առաջակայ թերթիս Բանասիրականին մէջ հրատարակուած յայտարարութենէն ուրախ սրտիւ պիտի իմանան, թէ Կալկաթայի Ազգասէր Արարատեան լրագիրը,

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

Առ Աստուածապատիւ Յօհաննէս սրբազան Արքեպիսկոպոս, արժանընտիր Պատրիարք առաքելական Աթոռոյն սրբոց Յակոբեանց, որ 'ի սուրբն Սաղէմ։

ԵՐԳԵԱԼ Ի ՀԱՆԴԻՍ

Բարեհաջան ատուր փառատարծ յիշատակի Նորին Բարձր Սրբազնութեան։

Ո՛, որ վմանկանց և հանեց գնես լեզուս պերճաբանս
Յիս քո Շնորհացդ լուսիր ողբերացն՝ զհասանս։
Սիւգ երկնային ազդեա՛, Տէր, 'ի յօդ մնացանցս ապիկար
Բարեյարմար դաշնակել զխառնաձայն տաւղիս լար։
Ջի առ 'ի քէն ազդեցեալ և անպարտեա զօրէն ձեռք
Բան իմաստից արժանի և հրաշալուր հիւսել երգ։
Թող քաղցրանցն սրտաբնոյ նուագեսցեն բանահիւսք
Ի՛ 'ի շուք մեծի դիւցազանց պարս խմբեսցեն նուագածուք։
Ես ըզգործոց Բարձրելոյն և զԸնտրելոյ նորա արդ
Անուամ 'ի յերգ հուչակել զփառացն հանդէս հոգեզարդ։
Արդ՝ մի՛ 'ի սուգ 'ի խորին նըստցիս երբէք դու Սիոն
Յայսմհետէ ուրախ լեր խըմբեա՛ զորդիս քո 'ի տօն։
Ջի արդարև մեծ արար զաւնելոյն իւր Տէր ընդ քեզ.
Արդարև Տէր ոչ եթող ըզպարգութիւն իւր անտես։
Մանկանցդ Այցելոյն նախնի պաշտահամբար 'ի կէտ իւր
Թէ ընթացաւ ատրաժամ արկեալ ըղ քև քող տխուր։
Ա ռ ո՛չ յԱնմահ փեսայէդ 'ի սպառ թողար անտէրունջ
Ահա՛ և արդ փեսաւէր տուաւ Հարսինդ վայելուչ։
Նոր Դիտապետ Հոգեշնորհ արժանի քումդ Աթոռոյ
Յանձին բերեալ ըստ կոչմանն և զգործ մեծին Ամբրդւոյ։
Պատգամատար և քարոզ Հոգեպատում պատգամաց
Նախանձայոյզ և պաշտպան Աստուածային օրինաց։
Սա 'ի դրախտէդ երկնանման ծագեալ ուղէշ գեղանիր
Հոգեսաղարթ սուրբ ծաղկամբք վայելչացեալ ծաղկալիր։
Սա բարձրութիւն քում գլխոյ՝ Տաճարիդ սիւն և նեցուկ
Ի հովանի մանկըստոյդ կարկառեալ միշտ զիւր բազուկ։
Սա ցնծութիւն քոյդ սրտի պատըսպարան գիտութեանց
Սմուէ փառք Տանդ յաւելուն քան զառաջնոյն Գերաղանց.
Զեւք զուարթնոյն անմահից ըմպեալ Դիւիդ 'ի Ճակատ
Բոլորեսցեն 'ի ծաղկանց պըսակ փառաց անարատ։
Պճնեալ 'ի զարդ շուք առցէ համբաւատեղի Ըզմիւռին (?)
Աստուածաշնորհ Այցելուիդ փառք խանձարրոց հայրենին։
Կեցցէ՛ հօրուստ պարունակս վեհագոյն քո 'ի սուրբ գահ
Ի խընամոց Փեսայիդ միշտ պաշտպանեալ ամբապահ։
Ջերմ ձիթենի պտղալից Աջոյ նորին ձեռասունք
Ըզգեղանոյ Տաճարիդ կացցեն յաւերժ նորատունկ։

Մինաս դպիր Նախորդ Հայկեան
ազգային ճեմարանին, 'ի Կոստանդնուպօլիս։

ԱԶԳԱՍԷՐ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ԱՅՍ ԵՐՐՈՐԴ ԱՆԳԱՄ

ԵՐԵՒԻ եղբարք, զի և յետ մեռանելոյ հանգիստ պիտի չգտանեմք։ Բանի ամօք յառաջ մեռաւ Ազգասէր և յաճախնացեալ մոխրոց նորա վերածնաւ Ազգասէր Արարատեան։ Բանի ամօք յառաջ հանգեաւ սա՝ և ազգասիրութիւնք մեր ողբովք և արտասուօք հեղեղեալ՝ թումբէ 'ի թումբ փոխարեցին զյուղթ (?) նշխարս ցամաքեալ ոսկերոտեացն։

Թողեալ զոր միանգամ լալիք եղեն աստ 'ի Կալկաթա մինչև յԱրշալոյն զմիւռնիոյ և յայլուր, մանաւորեսցուք զոմանս 'ի քաղաքաց քաղաքացն Հնդկաստանի, որք ցաւակից եղեն հանգստեան լրագրին, և ձեռնտուք վերստին յարութեան նորա։

ՄԱԴՐԱՍ։—"Յայժ տրտմեցայ առէ, ընդ "հանգիստ" Ազգասիրի Արարատեան։ Զգիտեմ զո՞ ոք մեղադրել յաղագս պատահարիս, զքե՞զ, թէ զՄատրագրողսն։ . . . Թերևս այս իցէ պատճառն՝ կամ հեռաւորութի բազմաց 'ի ստորագրողացդ։ Արդարև չգիտեմ, ո՛ն, գուցէ երկուքն ևս։ Թէ այսպէս և թէ այնպէս հոգւովս տխուր եմ։

որուն հրատարակութիւնը ժամանակ մը 'ի վեր դադարեալ էր, նորէն 'ի լոյս պիտի ընծայուի կամ գուցէ մինչև ցայսօր 'ի լոյս ընծայուած է ազգասիրական շնորհիւ և նպաստիւք մեծաշուք տիկին Մարիամու Յակոբ Յարութիւնեան և ազնիւ օրիորդ Թագուհւոյ Մանուկեան, որոնք Ճաւա կղզւոյն մէջ Պադաւիա քաղաքը կը բնակին։ Այն ունիմք թէ, այս ազնուական ուսումնասէր տիկնաց և Պադաւիայի համազգի բնակչաց արժանաւոր ազգասիրութիւնը տեսնելով, Հնդկաստանի միւս կողմերը բնակող հայազգիները ևս վեհանձնաբար ձեռն օգնականութեան պիտի կարկառեն Արշալոյս Ազգասիրին վերանորոգութեանը։ Այլև կը համարձակիմք աղաչելու Տաճկաստանի, Ռուսաստանի և Պարսկաստանի հայկազուն երևելիները, որպէսզի իրենց ազգասիրական շնորհը չխնայեն յիշեալ լրագրէն. որ զանազան դժբաղդութեանց դպրոցը արդէն կրթուած և փորձուած ըլլալով, անտարակոյս Ազգին օգուտը քարոզելու ճանապարհը աղէկ սորված պիտի ըլլայ, որ է միշտ սէր և միաբանութիւն քարոզել, հեռանալ՝ որչափ որ կարելի է հակառակասէր և գրգռիչ յօդուածներէ, աշխատիլ հին և նոր կիրքերը հանդարտեցնել և վէրքերը պատելով բժշկել։

Սինկափորի Ո——Ճնաւէր պատուական լրագրոյն յուլիսի 15 և օգոստոսի 1 թերթերը անցեալ շաբթու ընկալաք։ Այս վերջի թուոյն մէջ ցաւալի սրտիւ ընթերցաք Նորջուղայի մէջ զինուորագրութեան պատճառաւ պատահած անկարգութիւնները և խստութիւնները մեր համազգի ժողովրդեան դէմ։ Պարսից կառավարութիւնը 100 հոգի կը խնդրէ եղեր Նորջուղայի Հայերէն. ուր բոլոր արու անձանց թիւը՝ տասնևհինգ տարեկանէ վեր եղածները՝ եկեղեցականներն ալ մէկտեղ հաշուելով, 300 հոգիէն աւելի չէ։ Շատ մարդիկ ծեծ կերեր են զինուորագրութեան պատճառաւ, նաև ծերունի հայք, իրենց տղայոց փախստեանը համար չարչրուեր են։

Յիշեալ թերթը կը ծանուցանէ նաև. թէ Չինաստանի և Հնդկաստանի ծովերը քանի մը նաւք խորտակուեր են մօտերս։ Պուշ անուն շոգենաւը որուն մէջ ուրիշ վաճառքներէն 'ի զատ՝ գրեթէ 500 հազար թալէրի արժողութեամբ ոսկի և արծաթ կար, յուլիսի 22ին Սինկափորէն գրեթէ 55 մղոն հեռու Փորմոսա լերին մօտ խորտակուեր է Իրին շոգենաւուն հետ զարնուելով։ Այս շոգենաւուն մէջ ևս 1140 արկղէն աւելի աֆիոն կը գտնուէր. որոցմէ գրեթէ կէսը ծովու ջրէն փճացուելով՝ 300—320 թալէրի աճուրդը վաճառուեր է։ Աջիէբ Ռոհման անուն նաւն ևս, որուն մէջ 400 ուխտաւորք, 75 նաւաստիք և մեծագին վաճառք կան եղեր, Պոմպէի մօտ յունիսի 10ին խորտակուեր է, և այս նաւակոծութեան մէջ 95 անձինք խեղդուեր են։ Նմանապէս Չարլօթ անուն նաւը Չինքիրա կղզւոյն վրայ խորտակուեր է։

— Կոստանդնուպոլսոյ Հայաստան պատուական լրագրոյն 27—79 թերթին մէջ կը կարդամք։

"Յունիսի 10ին Կաթուղիկէ սուրբ Էջմիածնի տօնախմբութեան օրը՝ սուրբ Էջմիածին մայր Աթոռը մեծ հանդէս և ուրախութիւն և հոգևոր ցնծութիւն ըլլալը մեզի կը գրեն նոյն սուրբ Աթոռէն։ Հանդէսը կրկնապատիկ էր, որովհետև Տ. ՆԵՐՍԷՍ Ե. սրբազան Կաթուղիկոսին ամենայն հայոց՝ Կաթուղիկոս օծուելուն ալ վեցերորդ տարեդարձն էր։ Ուստի Երևանու քաղաքական ընդհանուր կուսակալ ճէնէրալ Իվան Իվանօվիչ Նազարով՝ հաճեցաւ այս հանդէսին անձամբ գտնուելու։ Սրբազան Կաթուղիկոսը կէս օրէն քիչ մը առաջ սուրբ Պատարագ մատոյց։ Յիշեալ ճէնէրալ կուսակալը մեծ ջերմեռանդութեամբ կեցաւ մինչև ժամերգութեան վերջը. մօտաւոր և հեռաւոր տեղերէն ալ անթիւ անհամար ուխտաւորներ կային. ժամերգութենէն ետքը քիչ մը ժամանակ անցնելով՝ սրբազան Կաթուղիկոսը և յիշեալ կուսակալը սեղանատունը իջան, 'ի միասին ճաշեցին. զանազան արուեստաւոր հրախաղութիւններ (ֆիշէնկ օյունի) ալ եղաւ։ Այն հանդէսին՝ սուրբ Էջմիածնի ուսումնարանին (սէմինէրին) աշակերտներէն մէկը իրենմէ յօրինված մէկ գեղեցիկ ճառ մըն ալ կարդաց. մէկ ուրիշ աշակերտ մըն ալ պարագայից համեմատ ոտանաւոր մը շիներ էր"։

— Տփխիսէն կը ծանուցանեն մեզ թէ, նոյն քաղաքին Ներսիսեան դպրոցին նորոգ կարգեալ հոգաբարձուաց ընտրութեանը համեմատ և ըստ հաստատութեան վեհափառ սրբազնասուրբ Կաթուղիկոսին՝ արժանայարգ Կարենեանց Յակոբ պատուելին ներքին վերատեսուչ սահմանուեր է նոյն դպրոցին և միանգամայն վարժապետ հայկաբանութեան՝ անոր բարձր դասատան մէջ։

Հալէպէն օգոստոսի 25 ամսաթուով կը գրեն.

"Քաղաքիս կուսակալ վեհմափայլ Մէհէմմէտ փաշան ամսոյս 19ին մեկնեցաւ Իսկէնտէրուն երթալու. ուսկից Կոստանդնուպոլիս պիտի գնայ օսմանեան յատուկ շոգենաւով մը։ Հալէպի բոլոր հասարակութիւնը մեծապէս ցաւեցան անոր մեկնելուն վրայ, քանզի իւր բաղցր բնաւորութիւնը և խոհեմ կառավարութեամբը սիրելի եղած էր ամենուն, և այս պատճառաւ ամէնքն ալ բարեմաղթութիւններ կընեն անոր շուտով վերադառնալուն համար։ Բարձրագոյն հրամանաւ մինչև վեհմափայլ Մէհէմմէտ փաշային դառնալը՝ զինուորական հրամանատար մեծաշուք Ֆէրիք Մուստաֆա Քէրիմ փաշան առժամանակեայ տեղակալ (գայմագամ) անուանեցաւ և քաղաքիս կուսակալութեան պաշտօնը կը վարէ փոխանորդութեամբ։

"Յայտնի է որ ամէն քաղաք կիրակի օրերը շատ բազմութիւն պտըտելու կելլեն. ուստի Հալէպի մէջ ևս սովորութիւն է քաղաքէն դուրս պարտէզները և անտառները զբօսանքի համար պտըտիլ։ Օգոստոսի 19ին կիրակի օրը երկու քրիստոնեայ քաղաքացիք զբօսանքի տեղէն կը դառնային, բայց խիստ ուշ մնացած էին և արդէն գիշեր էր։ Դժբաղդութեամբ անկանոն զօրքերէն արբեալ ալպանացի մը ասոնց առջև կելլէ, և անհիմն պատճառանքով մը կը սպաննէ որով յիշեալ խեղճ քրիստոնեաներէն մէկը, և միւսը չարաչար կը վիրաւորէ։ Տեղական կառավարիչ իսկոյն ամէն միջոցները 'ի գործ դրաւ, և մարդասպանը երեք օրէն ետև ձեռք անցաւ և բանտը դրուեցաւ։

"Երէկ ուրիշ աղէտալի դէպք մը ևս պատահեցաւ։ Ոստիկանութեան զինուոր մը շուկային մէջ ձեթավաճառ ալպանացի ծեր խանութպանէ մը կը պահանջէր որ իւր տուրքը վճարէ. ձեթավաճառը անհնազանդութիւն ցուցնելով, ոստիկանութեան զինուորը քիչ մը բռնութեամբ կը քաշէ զծերը որ խանութէն դուրս հանէ. բայց անիկա երեսի վրայ գետինը իյնալով՝ անմիջապէս հոգին կաւանդէ։ Զինուորը իսկոյն բանտարկեցաւ. որպէսզի այս դժբաղդ դիպուածը քննուի և ճշմարտութիւնը իմացուի։

"Քաղաքիս առուտուրը մեծ անշարժութեան մէջ կը գտնուի, և Եւրոպայի վաճառքները ընդհանրապէս չեն ուզուիր։ Հալէպի մետաքսեղէնները թէպէտև քիչ մը կը ղրկէին, սակայն Կոստանդնուպոլսէն Իսկէնտէրուն և ուրիշ նաւահանգիստները կանոնաւոր երթևեկութիւն ընող անգղիական շոգենաւուց ընթացքը առայժմ խափանուելով, յիշեալ վաճառքներն ևս հանդարտութեան մէջ են։ Մինչև ցայսօր որ սահմանեալ ժամանակէն 13 օր անցած է, տակաւին յիշեալ շոգենաւերէն մէկը չերևցաւ, ուստի շատ ապրանք և ճանապարհորդք կը սպասեն Իսկէնտէրունի նաւահանգիստը։

"Ցորենին չինիլը (45 օխան) 55 ղուռուշի և գարիինը 25 ղուռուշի հասած էր անցեալ շաբթու. բայց գոհութիւն Աստուծոյ այժմ սկսաւ իջնալ, և այսօր ցորենը 30 ղուռուշի ու գարին 20 ղուռուշի կը ծախուի և բաւական ապրանք կայ"։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 8 Սեպտեմբերի.

Օսմանեան ընդարձակ տէրութեան մէջ [illegible] ընդհանրապէս մեծ հանդարտութիւն և բարեկարգութիւն կը տիրէ. որ կառավարութեան խոհեմ և իմաստուն ընթացքովը սակաւ առ սակաւ ևս առաւել զարգանալով, անտարակոյս բոլոր բնակչաց բարեկեցութիւնը և երջանկութիւնը պիտի աւելցնէ։ Արտաքին քաղաքականութիւնը ևս հանդարտութեան մէջ է և Բարձրագոյն Դրան օտար տէրութեանց հետ ունեցած բարեկամական կապակցութիւնները օրըստօրէ ևս առաւել հաստատուելու վրայ են։

Կայսերական հրովարտակաւ

Մեծաշուք Ահմէտ պէյը, որ պատերազմական ժողովոյն առաջին խորհրդոյ քարտուղար է, առաջին աստիճանի երկրորդ կարգի պաշտօնատար անուանեցաւ։

— Հալէպի ընդհանուր կուսակալ վեհմափայլ

Տէր յարուսցէ զայն ոսկեփետուր վարդարանոք"։

ՌԱՆԳՈՒՆ։ —"Ողբամ անհնարին զգայմամբ զդադարումն խրատալիր Ազգասիրին քո. 'ի ձեռն անգութ ազգատեցաց ոմանց, սակայն և այնպէս տածեմ 'ի խորս սրտի զակնկալութեանն յոյս, և անժոյժ ակնկալութեամբ սպասեմ յարութեան դորին, նոր իմն ծննդեամբ վերաստեղծեալ"։

ԻԹԱՒԻԱ. —"Յիրաւի յոյժ ցաւալի եղև մեզ դադարումն պատուական Ազգասիրիդ։ —Ո՞վ հաւատասցէ, եթէ 'ի բովանդակ Հնդկաստան, յորումեն այնքան կարողաձեռն անձինք, մի հատ միայն լրագիր չկարասցեն պահել։ Ո՜վ ժամանակիս. յորում փարթամք յազգի մերում 'ի մնոտիս և յանպէտս ձեռնարձակք՝ յերս ազգասիրականս և պիտանիս ձեռնունայն լինին"։

Այլ որ արդարև բարեկամ 'ի նեղութեան՝ գրէ անտուստ օրինակ զայս։ "Թիւ 66 Ազգասիրին ծանուցանէ մեզ զդադարումն իւր առ 'ի չգոյէ եկամտից։ Արդարև որ՞չափ տխրեցաք։ Իսկ 'ի ստանալ յունվարի 31էն գրութեանդ՝ տեղւոյս տիկնացն յայտնեցի, խնդրելով զկարևոր նպաստն մատուցանել ձեզ, և ուրախ եմ գրել զի նոքա յօժար են հանգանակել"։

Ոչ երկար անց 'ի վերայ բանիս, մինչ հաս առ մեզ մայիսի 24 թուով՝ և գրութի գերապատիւ տիկին Մարիամայ Յակոբ Յարութիւնեան և օրիորդ Թագուհւոյ Մանուկեան՝ Մարց արդի գրագրութեան Ազգիս՝ օրինակ զայս։ "Կարի տխրեցաք ընդ դադարել Ազգասէր լրագրիդ. և այն՝ որպէս թիւն 66 ծանուցանէ՝ 'ի պատճառս անբաւականութեան ծախուցն։ Կամելով մեր ըստ կարեաց մերոց ձեռնտու լինել ձեզ՝ այսու պատեհութեամբ գրեցաք առ մեր սիրելի եղբօրորդի պարոն Զօհրապ Մ. Մանուկեանց խնդրելով հասուցանել ձեզ 'ի հաշիւ մեր զչորս հարիւր Կ. ռուփիս. զոր յուսամք հաճեսջիք սիրով ստանալ։ Իսկ եթէ հնար իցէ այսու դուզն գումարիւ ձեզ քաջալերս առնել, զի կրկին սկսանելով 'ի լոյս ածջիք զԱզգասէր ձեր՝ մեք հոգւով ուրախ լիցուք, քանզի կարի ցաւ է մեզ ընդ կորուստ այսպիսի պատուական լրագրի յաղագս մեր 'ի Հնդիկս"։

Օրինակաւ նոցին Տիկնութեան յորդորեալ և պատուելի բաժանորդք մեր 'ի Իթաւիա՝ շնորհիւ յարգոյամեծար գործակալի մերոյ՝ պարոն Գէորգայ Զօրաբեան՝ կանխիկ առաքեն մեզ զմի 100 ռուփիս, դաշամբ սկսանելոյ զգործն որքան կանուխ՝ որ կարևոր։ Այլ որ արժանի յիշատակաց՝ գրէ նաև յարգոյամեծար գործակալ մեր պարոն Աւետիս Պէրպէրեան 'ի Մեծէն Պոլսոյ թէ աւելի քան տասն հոյակապ անձինք թէ անդ և թէ 'ի Տփխիս՝ թող զառաջին յիշատակեալն յԱզգասիրի Արարատեան՝ նոր 'ի նորոյ բարեհաճեցեալ են ստորագիր հանդիսանալ Ազգասիրիս։

Ահաւասիկ ոչ միայն թէ ձայն բազմաց. այլ նաև ձեռք բազմաց իսկ կարկառեցան 'ի վերանորոգութիւն լրագրիս, որ ամենայն պակասութեամբ և թերութեամբ իւրով՝ դեռ ևս ցանկալի և քաջալերութեան արժանի ընծայի համախմբեալ գթածութեանց։ Եթէ այս չնաշխարհիկ օրինակ ուսումնասիրութեան Եղբարց, Քերց և Մարց պատուելի հասարակութեանս շարժել չարժիցէ զեռանդն սիրելի Ազգիս մերոյ մանաւանդ 'ի Հնդիկս, և յօժար սրտիւք և ձեռօք միաբանեսցին գերափափագ ցանկութեանցն, այն է՝ զի սկսանի և շարունակ երթայ գործն. ապա թէ ոչ՝ ինչ օգուտ սկսանել զայն առժամանակ մի, և ապա դադարեցուցանել 'ի մեծ ցաւ սրտից մերոց՝ և յամօթ գուցէ՝ մեք ոչ ասեմք որոց, հաս-

Մէհէմմէտ փաշան ամսոյս 2 ին Թուրքի Պորթի շոգենաւով Կոստանդնուպոլիս հասնելով, քանի մը օրէն ետև Բարձրագոյն Դուռը գնաց և ըստ սովորութեան այցելութիւն ըրաւ Մեծ Եպարքոսին և ուրիշ գլխաւոր նախարարաց :

—Լսեցանները ըսինք թէ կայսերական հրամանաւ պատուոյ նշանները ամէնքն ալ ժողվուեցան: Անոնց փոխարէն ուրիշ չորս մետալ կոխուեցան, որոնք պիտի տրուին 'ի վարձատրութիւն, նախ՝ հաւատարմութեան (սատաքաթ), երկրորդ՝ արժանաւորութեան (խըթիզգաթ), երրորդ՝ բարեխնամ ջանից (համիէթ), չորրորդ՝ քաջութեան (շէճաաթ): Այս մետալները պղնձէ են, բայց ոսկեզօծեալ, ու ըստ պարագայից պիտի տրուին արժանաւորաց :

—Արդէն ծանուցած էինք թէ փոխմախայլ Ահմէտ Վէֆիք էֆէնտին մօտերս պիտի մեկնի Թէհրան երթալու, ուր օսմանեան դեսպան անուանեցաւ : Ահաւասիկ այս դեսպանատան պաշտօնատարաց անուանքը :

Հայտար էֆէնտին, որ երկրորդ աստիճանի երկրորդ կարգի պաշտօնատար է, խորհրդական կարգեցաւ յիշեալ դեսպանատան :

Ասիմ պէյը, որ երրորդ կարգի պաշտօնատար է, առաջին խորհրդոյ քարտուղար անուանեցաւ :

Խալիտ էֆէնտին, որ չորրորդ կարգի պաշտօնատար է, երկրորդ խորհրդոյ քարտուղար եղաւ :

Նուման էֆէնտին և Թէֆիք էֆէնտին գործակալ կարգեցան նոյն դեսպանատան :

Մուքթար էֆէնտին, որ հրամանատարի աստիճան ունի, Թիֆլիսապահ կարգեցաւ յիշեալ փոխմախայլ դեսպանին. որուն ուրիշ վեց պաշտօնատարք ևս տրուեցան :

—Լրագրոյս 396երորդ թերթին մէջ համառօտիւ յիշատակութիւն ըրինք պարոն Սիմոնիտէսին մայրաքաղաքիս մէջ գտած հին գրուածոցը վրայօք: Յիշեալ յոյնը մօտերս Աքսարայ ըսուած շուկային մօտ պատերազմական ժողովոյն անդամ Իպրահիմ փաշային տանը մէջ ևս տեղ մը փորել տուաւ ուրիշ հին գրուած մը ևս գտնուելու համար : Բայց ըստորում այս մարդոյն խարդախութեանը վրայ արդէն քիչ մը երկբայութիւն եղած էր, այս անգամ Իպրահիմ փաշային մասնաւոր հոգատարութեամբը անոր խաբէութիւնը բոլորովին յայտնուեցաւ. քանզի յիշեալ տեղը երբոր գործաւորները կըփորէին, պարոն Սիմոնիտէս ժամանակ գտնելով՝ յառաջմանէ պատրաստուած գրուած մը նետեց. բայց գործաւորները՝ որոց պատուէր տրուած էր զգուշանալ, անոր խարդախութիւնը տեսան. մանաւանդ որ գտնուած գրուածը քննուելով, նոր բան ըլլալը իմացուեցաւ. ուստի պարոն Սիմոնիտէսը ըստ ամենայնի խայտառակուելով, մայրաքաղաքէս մեկնած պիտի ըլլայ, ըստորում աներևոյթ եղած է :

—Օտէսայէն կըգրեն օգոստոսի 30 ամսաթուով:

“Վեհափառ Նիկողայոս Կայսրը սեպտեմբերի 12ին կըսպասուի յԷլիզապէթկրատ, ուր 50,000 զօրաց զինուորական կրթութիւն մը պիտի ըլլայ 'ի 15 նոյն ամսոյն : Այս զօրահանդէսը լմննալէն ետև վեհափառ Կայսրը Պետրպուրկ պիտի վերադառնայ :

“Պայծառափայլ Վորոնցոֆ իշխանը ևս կըսպասուի յՕտէսա. ուր պիտի միայն երկու օր. յետ այնորիկ պիտի շարունակէ իւր ճանապարհորդութիւնը Կայսեր քով երթալու յԷլիզապէթկրատ, զօրահանդէսին ներկայ գտնուելու համար : Վորոնցոֆ իշխանը այս հանդէսը տեսնելէն ետև պիտի վերադառնայ 'ի Տփխիս”:

—Բարձրագոյն Դրան քով եղած Ռուսաց դեսպան փոխմախայլ մօսիւ տը Դիդովը՝ իւր կառավարութենէն թոյլտուութիւն առնալով երկար բացակայութեան մը համար, մօտ օրերս պիտի մեկնի Պետրպուրկ երթալու : Այս դեսպանատան առժամանակեայ կառավարութիւնը փոխմախայլ մօսիւ Ուստինօֆին յանձնուեցաւ, որ ուրիշ անգամ ևս 'ի գործ դրաւ այս բարձր պաշտօնը, և այս օրերս կըսպասուի 'ի մայրաքաղաքս :

—Պասրայէն օգոստոսի 26 ամսաթուով կըգրեն թէ, բոլեռան դադարեցաւ յիշեալ քաղաքին մէջ՝ իւր կատաղութեանը 800 հոգի զոհ ընելէն ետև : Այս տարափոխիկ ախտը այն կողմը քանի մը քաղաքներ մտնելէն ետև, այժմ Խոմ Ալի քաղաքը կըգտնուի, և կըվախցուի եղեր որ չըլլայ թէ Պաղտատ ևս մտնէ :

— Զմեռուան եղանակը խիստ մօտ ըլլալով՝ կայսերական նաւատորմիղը, որ օսմանեան արշիպեղագոսը պտըտելու պիտի ելլէր նաւաստեաց կրթութեանը համար, մայրաքաղաքէս պիտի չմեկնի, միայն չորս ֆրէկաթ միջերկրական ծովը պիտի երթան տէրութեան գլխաւոր նաւահանգստաց այցելութիւն ընելու համար :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐՔ

ԱՆԳՂԻԱ. Լոնտոն, 8 Սեպտեմբերի ըստ նոր տումարի : Ընդհանրապէս կատարեալ հանգստութիւն մը կըտիրէ Մեծին Բրիտանիոյ միացեալ թագաւորութեանը մէջ. սակայն եկեղեցական պատուանուան դէմ հաստատուած օրէնքին պատճառաւ հռոմէական կղերը մեծ ընկերութիւն մը կարգադրեց 'ի պաշտպանութիւն պապականութեան Անգղիոյ մէջ : Այս ընկերութիւնը հրապարակական ժողովներ ըրաւ Իռլանտայի մէջ, ուր խիստ գրգռական ատենախօսութիւններ եղան ընդդէմ կառավարութեան վեհափառ թագուհւոյն և ընդդէմ խորհրդանոյն : Այս օրինակ գրգռական ընթացքէն կարելի է որ դժբաղդ հետևութիւններ ծագին, և հասարակաց անդորրութիւնը քիչ մը շփոթուի : Ուստի կառավարութիւնը ամէն կերպ զգուշութիւնները 'ի գործ դրաւ և Իռլանտայի գլխաւոր քաղաքները քանի մը գունդ զօրք յուղարկեց, որպէսզի եթէ ծանր խռովութիւն մը պատահելու ըլլայ, անոր առջևը առնելու պատրաստ գտնուին :

—Անգղիոյ լրագիրները երկար և մանրամասն տեղեկութիւններ կուտան վեհափառ Վիքթորիա թագուհւոյն և բարձրապատիւ Ալպէրթ իշխանին Սկովտիոյ մէջ ըրած ճանապարհորդութեանը վրայ : Բոլոր ժողովուրդը մեծ ջերմեռանդութեամբ և անկեղծ սիրոյ ապացոյցներ տուին Նորին Վեհափառութեանը, որ մեծապէս ուրախացաւ իւր հաւատարիմ հպատակաց անձնանուէր սէրը և հնազանդութիւնը տեսնելով :

—Անշուշտ Անգղիան միաբանական ընկերութեանց հայրենիքն է. քանզի այս երկրին մէջ ամէն մեծամեծ բարեկարգութիւնները և հաստատութիւնները ընկերութեամբ 'ի գործ կըդրուին : Նաև տպոյ ազատութիւնը, հաւաքական ժողովրդեան քաղաքական իրաւանց հաստատուիլը, և ուրիշ շատ կարգադրութիւններ՝ նախ ընկերութեամբ առաջարկեցան, և հետևաբար կառավարութիւնը գործակից ըլլալով անոնց՝ հաստատեց : Նոր ահա այս կերպիւ մօտերս նոր ընկերութիւն մը կազմուեցաւ 'ի Լոնտոն, որուն նպատակն է միս ամենևին չուտել, և միայն արմտեօք և բանջարեղինօք և ուրիշ ամէն կերպ բաներով սնանիլ, բաց 'ի մսէն : Այս ընկերութիւնը արդէն հազարի չափ անդամ ունի, որոց մէջ գրեթէ կէսը կանայք են, և ըստ երևման օրըստօրէ զօրանալու և յառաջանալու է :

—Թայմզ օրագիրը կըծանուցանէ թէ, Աւստրալիայի մէջ ոսկւոյ մետաղներ և նոր Գալիֆօռնիա մը երևան ելան, ուր սկսան ժողվուիլ միրձակայ կողմերը գտնուող ժողովուրդը : Կըսուի թէ 11 ունկի ծանրութեն ոսկւոյ կտորներ գտնուեցան :

— Անգղիոյ ազգային դրամատեղւոյն (պանգա) հաշուիցը համար կըհարկաւորին ամէն օր ոչ նուազ քան զվաթսուն մեծ թերթ հաշուետումար : Ութը հոգի, երեք շոգեշարժ մամուլ և երկու հասարակ մամուլ անդադար գործողութեան մէջ կըգտնուին անոր ծառայութեանը համար : Ամէն օր կըտպուին 28 հազար (դրամատեղւոյն) տոմսակներ. և մեքենական գործողութիւնը այնպէս ճշդիւ կըյայտնէ տպելու տոմսակաց թիւը, որ անհնար է մէկ հատ միայն կորսուիլ, առանց յայտնուելու :

ԳԱՂՂԻԱ. Փարիզ, 9 Սեպտեմբերի ըստ նոր տումարի : Այս օրերս մայրաքաղաքիս մէջ գաղտնի դաշնակցութիւն մը երևան ելաւ, որուն նպատակն էր հասարակապետութեան այժմեան կառավարութիւնը ջնջել, հաստատեալ իշխանութիւնները տակնուվրայ ընել և նոր ապստամբութեամբ մը բոլոր Գաղղիան և Եւրոպան խռովել. քանզի այս դաշնակցութիւնը բազմաթիւ անդամներ ունի եղեր 'ի Գերմանիա և ուրիշ երկիրները : Բարեբաղդութեամբ Փարիզի ոստիկանութիւնը լուր առնելով, յիշեալ խռովայոյզ ընկերութեան քանի մը գլխաւորները բռնեց և անոնց քովը գտնուած թղթերէն մանրամասն տեղեկութիւններ առաւ. և հետևաբար շատ մարդիկ ձեռք

կացած բան է :

Վասնորոյ սոյն դիմելով 'ի գթութիւնս ձեր, աղաչեմք թերութեանցն շնորհել զթողութիւն, նախատակութեանցն՝ խուսամք կշռել զմիջանակն և լռութեամբ ստորագրել զանէ առ 'ի պատիւ երեսաց համախումբ Բարեբարաց նորուն :—Ոչ երբէք բնաւ սխալ լրագիր ինչ յոգնի մերում 'ի Հնդկաստան՝ այսպիսի բազմախուռն թուօք փափագողաց, կամ այսքան վեհաձեռն միջոցաւ : Քամէ ուրեմն շարժելոյ միայն պատուելի հասարակութեանս 'ի փառս իւր. և գէթ ծագիւ մատին կազդուրելոյ զկեանս սորին :

Երկիցս զփորձ առեալ վտանգի սորա, աւելորդ համարիմք ասել ինչ յաղագս հանդերձեալ զգուշութեան մերոյ առ 'ի մնալն դալար և նորածին հասակին : Ուստի և աղաչեմք զԱստուած նախ առաջին մերժել 'ի մէնջ զխորհուրդս Աքիտոբելոց ժամանակիս :

Լուր՝ ուստի և առնումք այսուհետև, նշանակեմք զտեղին և զանձն՝ որ հաղորդեսցեն ընդ մեզ, զի մի ընդ կեղծեօք ստորատեաց զոք յանդգնեալ խոցոտիցեմք. որպէս երբեմն զիրելիս մեր 'ի Բիթաւիա. տես 'ի թիւ 38 Ուսումնասիրին Սինկափուրայ : Եւ որովհետև այն համապատասխանութիւնք եկին հասին այսր՝ մինչ դադարեալ էր լրագիրն՝ առանձին գրով ցուցաք ընդդէմ շուտափութութեանց պատուելի գրողացն զհամբերութիւն մեր՝ լի ճշմարտութեամբ : Եւ ուրախութեամբ ասեմք, զի 'ի փոխանակ ընկալաք յԱռաջնոյ Զեռագրողէ անուն՝ շնորհակալիս վասն մտածողութեանն՝ տինա թէ և բարեպաշտութեան մերոյ :“Արդարև ջատագովեմ բարեկամիդ մտածողութեան՝ որ չհրատարակեցեր զանուն հեղինակին, պաշտպանելով զպատիւ Տանն Աստուծոյ. և յուսամ՝ յետ այսու ևս ոչ ինչ յիշատակել, գոհ եղէց”:

Համարեսցեն մարդիկ զլրագիրն որպէս և կամին, սակայն ժամանակն 'ի յայտ ածէ աշխարհի թէ առաքինութիւնս ոչ առաջինն է նմա և ոչ գոնէ մի միայնն :

Որովհետև տպարան մի 'ի ներքոյ կալուածի և 'ի մէջ փոքրիկ հասարակութեան անհնար է միշտ շարունակել, մեք իբրև արհեստաւոր բառնամք խոպառ զօ և իցէ կալուածս. և պատ թողումք զայն ամենայն ազգ գրուածոց, որոց հեղինակքն միայն լինին պատասխանատուք. և ոչ մեք: Ուստի և ազատօրէն հրաւիրեմք զոր ոք որ կամիցի տպագրել ինչ 'ի սմա :

Պատուելի գործակալաց մերոց խոստանամք ոչ միայն զմի օրինակ լրագրիս՝ ձրի առաքել. այլ նաև հարիւրին տասնական հաս կամ բաժին հատանել յամենայն յիրեանցական աշխատութենէն եկեալ մտից :

Կեղծ անուամբ հրատարակութի յանձն բնաւ ոչ առնումք. ով կամի հրապարակախօս լինել միջոցաւ լրագրիս՝ պարտի իւր անուամբ երևել: Որ և իցէ հրատարակութեան վարձ պահանջի երկու անայ առ տողն, մանաւանդ՝ եթէ Բանասիրականք լիցեն գրուածքն :

Ստորագրողն պարտի գոնէ մին տարի շարունակել. կամ թէ ոչ՝ ողջ հատորոյ գինն լման կանխիկ վճարել Կ. ռուփիս — 18 :

Եթէ Բաւականութիւն և Հաստատութիւն գտանիցեմք՝ մինչև ցառաջիկայ սեպտեմբեր՝ սկսանի լրագիրն :

Կալկաթա 'ի 1 Օգոստոսի 1851 :

Մեսրովբ Դ. Թաղիադեանց :

ձգեց և բանտարկեց, որոնք յիշեալ դաշնակցութեանը հետ հաղորդակցութիւն ունէին: Մինչև ցայսօր բանտարկելոց թիւը 200էն աւելի է. որոց մեծագոյն մասը արհեստաւոր անձինք են: Ասոնց մէջ շատ օտարազգիք ևս կը գտնուին, մանաւանդ Գերմանացիք և Իտալացիք: Ազգային խորհրդանոցին անդամներէն ոմանք փութացան մայրաքաղաքէս հեռանալու իսկոյն որ այս դաշնակցութիւնը երևան ելաւ. ուստի երկբայութիւն չկայ թէ հաղորդակից էին անոր:

Նահանգական ժողովքները գրեթէ ամէնքը իրենց հաւանութիւնը և բաղձանքը յայտնեցին որ Հասարակապետութեան սահմանադրութիւնը քննուի թէ բառ մասին է եղեր կամ թէ բոլորովին:

Մայրաքաղաքս, նմանապէս բոլոր Գաղղիան 'ի հանդարտութեան կը գտնուի առայժմ. բայց գիտնալ արժան է թէ մեծ տարբերութիւն կայ հանդարտութեան և ապահովութեան մէջ: Թէպէտև Գաղղիան հանգիստ է, բայց զուրկ է բոլորովին հոգւոյ այն անխռով վիճակէն, զոր հանդարտութիւն կանուանեմք: Խոհեմ և ծանրաբարոյ օրագիրները կը վախնան չխոթել այս 'ի վերին երեսս տեսնուած հանդարտութիւնը՝ ժամանակէն յառաջ վճռաբանութիւններ յառաջացնելով՝ այնպիսի խնդրոց վրայ, որոցմէ կախեալ է Գաղղիոյ բոլոր ապագայն: Ի վերայ այսր ամենայնի սակաւաթիւ են օրագիրները որ այսպիսի խոհեմ ընթացք մը ունին, այլ ընդհակառակն իւրաքանչիւրը մէյմէկ կուսակցութեան հետևելով անոր գաղափարները մեծ եռանդեամբ կը հրատարակեն, քաղաքական կիրքերը զայրացնելով և գրգռելով:

Հասարակապետութեան գահերէց ընտրուելու համար յայտնի է որ Լուի Ֆիլիփ թագաւորին որդին Ժոէնվիլլի իշխանը առաջարկուած է իւր բարեկամներէն: Այս առաջարկութիւնը սկսաւ անհանգստութիւն պատճառել Պոնաբարդեան կուսակցութեանցը, որոց լրագիրները անդադար վար կը զարնեն յիշեալ իշխանը. բայց Օրլէանեան կուսակցութիւնները մէջերնին համաձայն չեն. քանզի ոմանք հաճութիւն կու տան գահերէցութեան առաջարկութեանը, իսկ ոմանք աւելի օգտակար կը համարին Լուի Ֆիլիփին գերդաստանին, որ Ժոէնվիլլի իշխանը համբերէ, և չընդունի այս օրինակ առաջարկութիւն մը:

ԻՏԱԼԻԱ. Նաբոլի 1-13 Սեպտեմբերի: Սիկիլիայի մէջ օգոստոսի 2-14ին սաստիկ երկրաշարժութիւն մը պատահեցաւ, որ շատ քաղաքներ բոլորովին կործանեց և ոմանց ալ ծանր վնասներ հասոյց: Բայց ցաւալին այն է, որ այս սոսկալի դէպքին բազմաթիւ անձինք զոհ եղան: Մինէրօ քաղաքը օգոստոսի 4-16ին փլածներուն տակէն 50 մեռեալ մարդիկ հանեցին: Մէլֆի քաղաքը, որ 10000 բնակիչ ունէր՝ բոլորովին փլաւ, և 700 հոգիէն աւելի աւերակաց տակ մնալով մեռան. իսկ վիրաւորելոց թիւը 200 հոգիի կը հասնի: Ընդամէնը 30ի չափ քաղաքներ և գիւղաքաղաքներ մեծապէս վնասեցան. որոցմէ մէկ քանին գրեթէ բոլորովին կործանեցան, և բազմաթիւ ժողովուրդ յուսահատութեան ու վերջին կարօտութեան մէջ մնացին: Այս դժբաղդ լուրերը Նաբոլի հասնելով, հասարակութիւնը փութացաւ նպաստամատոյց ըլլալ այն խեղճերուն՝ առատ ողորմութիւն յուղարկելով: Նաբոլիի թագաւորը 4000 տուկատ և թագուհին 1000 տուկատ շնորհեց նոյն դժբաղդ անձանց. նմանապէս ուրիշ երևելի անձինք ըստ կարի օգնութիւն ըրին թեթևցընելու համար այս չարիքը, որոց վրայ մարդոյս երևակայութիւնը կը սոսկայ:

Կը հաստատեն թէ Նաբոլիի վեհափառ թագաւորը յանձնարարական ժողով մը (քոմիսիոն) կազմեր է՝ իւր տէրութեանը մէջ եղած բանտերը բարեկարգելու համար: Բարեկամ տէրութեանց դեսպաններէն ոմանք հրաւիրուեր են, որպէսզի նոյն ժողովոյն աշխատութեանցը մասնակից ըլլան և ճշմարտութիւնը երևան հանելու համար Նաբոլիի զանազան բանտերը պտըտին յիշեալ ժողովոյն անդամոց հետ:

ԱԻՍՏՐԻԱ. Վիեննա. 4-16 Սեպտեմբերի: Օգոստափառ Կայսրը մայրաքաղաքէս մեկնելով հասաւ 'ի Վերոնա. ուր մեծ զօրահանդէս պիտի ըլլայ հրամանատարութեամբ բարձրապատիւ Ռատեցքի մարաջախտին:

—Աւստրիոյ տէրութեան նոր փոխառութիւնը խիստ յաջողութեամբ յառաջ կերթայ. և կը հաստատեն թէ պարոնայք Ռոդշիլտ, Սինա, Էսքելէզ և ուրիշ քանի մը Հոլանտայի երևելի սեղանաւորներ ընդամէնը 40 միլիոն ֆիորինի չափ ստորագրուեր են նոյն փոխառութեանը.

—Նախագահ պաշտօնեայ Շվարցենպերկ իշխանը երէկ իրիկուն Վիեննայէն մեկնեցաւ Վերոնա Կայսեր քով երթալու համար:

—Պաշտօնական լրագիր մը կը ծանուցանէ, թէ բարձրապատիւ կայսերազն Ալպերթ արշիդուքսը Հունգարիայի քաղաքական և զինուորական կառավարիչ անուանեցաւ:

ԲՐՈՒՍԻԱ. Պէրլին. 12 Սեպտեմբերի ըստ նոր տումարի: Ամսոյ 10ին իրիկունը վեհափառ թագաւորը Իշլէն դարձաւ, և մեծ ջերմեռանդութեամբ ընդունուեցաւ քաղաքական և զինուորական պաշտօնատարներէն: Քանի մը օրէ ետև թագաւորը նորէն պիտի մեկնի Պէրլինէն՝ Բօթստամ երթալու համար:

—Վրանկէլ զօրավարը Աւստրիոյ Կայսրէն հրաւիրեալ ըլլալով, ամսոյս 2-14ին Վերոնա պիտի երթայ, այնտեղ ըլլալու զինուորական հանդիսին ներկայ գտնուելու համար:

— Օսմանեան դեսպան Գարամճա իշխանը անցեալ շաբթու մեկնեցաւ Լոնտոն երթալու՝ Համաշխարհական ցոյցը տեսնելու համար:

—Գերմանական լրագիրը Վէեր Ցայթունկ անուն կը հրատարակէ թէ, եթէ Եւրոպայի ցամաք երկրին մէջ պատերազմ պատահելու ըլլայ, Ռուսիան կրնայ 412 հազար զօրք ոտք հանել, Գաղղիան 459 հազար հոգի, Աւստրիան 208,000 հոգի եթէ հարկ ըլլայ որ Իտալիայի զօրքը չշարժին իրենց տեղէն. իսկ եթէ հարկաւոր չըլլայ այս զգուշութիւնը, յայնժամ 308,000 հոգի կրնայ հանել, և Պրուսիան 308,000 հոգի կը հանէ: Այս վերջի տէրութիւնը, ինչպէս կը տեսնուի, Աւստրիոյ զօրացը թուոյն չափ զօրք ունի: Բայց նշանակութեան արժանի է որ ուրիշ տէրութեանց բանակը միայն կանոնաւոր զօրքէ բաղկացեալ է, իսկ Պրուսիոյ բանակին կէսը ազգային զօրք է:

ԱՄԵՐԻԿԱ. Միացեալ Նահանգաց Նոր Եորք քաղաքէն օգոստոսի 11-23 ամսաթուով հասած լուրերը կը ծանուցանեն, թէ Լոբէզ զօրապետը քանի մը հարիւր հոգիով՝ Սպանիայի տէրութէ Գուպա կղզւոյն վրայ իջեր է, և տեղացի զօրաց հետ ծեծկուելով, իրեն ընկերներէն 50 ամերիկացի ձեռք անցեր են. զորոնք Հավանայի մէջ հրացանի բռնելով սպաններ տուեր է Սպանիացի զօրապետը: Այս լուրը մեծ տպաւորութիւն ըրաւ Միացեալ Նահանգաց գլխաւոր քաղաքները, ուր բազմաթիւ անձինք հրապարակաւ ժողովք ըրին, աղաղակելով թէ 50 ամերիկացւոց արիւնը վրէժխնդրութիւն կը պահանջէ, և հրաւիրելով զկառավարութիւնը որ 'ի գործ դնէ այս վրէժխնդրութիւնը:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐՔ

Զմիւռնիա, 14 Սեպտեմբերի.

Քաղաքիս հոգևոր Առաջնորդ գերապատիւ սրբազան Պօղոս արքեպիսկոպոսը անցեալ շաբթու Մանիսա գնաց, ուսկից իւր միւս թեմերը ևս այցելութեան պիտի երթայ:

—Վսեմափայլ մեծազգի Տիւզեանց Տիրան Չէլէպին իւր ազնուական ընտանեօքը հանդերձ ամսոյս 3ին աւստրիական շոգենաւով հասաւ Իզմիր Կոստանդնուպոլսէն գալով, և նոյն օրը իրիկուան դէմ շարունակեց իւր ճանապարհորդութիւնը Թրեստ երթալու. ուսկից Նաբոլի պիտի երթայ: Մեծաշուք Տիրան Չէլէպին՝ իւր ազնուական ընտանեաց առողջութեանը օգտելու համար միտք ունի ձմեռը Նաբոլի անցընել:

—Պուճա գեղին շրջակաները գտնուող գողերուն գլխաւորներէն մէկը Պիպօ կամ Պիպաքի անուն՝ երեքշաբթի օրը ինքնայօժար կամօք Իզմիր մտնելով, իւր զէնքովը ուղղակի կառավարութեան պալատը գնաց ու անձնատուր եղաւ: Քաղաքիս կուսակալ վսեմափայլ Ռագըպ փաշան քաղցրութեամբ ընդունելով զյիշեալ աւազակապետը, ապահով տեղ մը դնել տուաւ զնա, և ամէն մանրամասն հարցափորձներ կ'ըլլայ անոր, որպէսզի միւս աւազակաց պահուըտած տեղուանքը իմացուի: Այս աւազակապետը՝ Պուճա գեղը Տանիմարդայի ընդհանուր հիւպատոս մեծարգոյ մսիւ Տիմինին տունը մտնող գողերէն մէկն է եղեր.

Պիպաքին ազդարարութեամբը երէկ երկու գող բռնուեցան և բանտը դրուեցան.

—Լոնտոնի Մօրնինկ Քրօնիքըլ օրագիրը կը ծանուցանէ, թէ վսեմափայլ Աքէֆիաշ խանը (գուցէ Սոլիման խան պիտի ըլլայ,) հասեր է 'ի Լոնտոն Պարսից կառավարութեան դեսպանի պաշտօնիւ. Յիշեալ լրագիրը կը յիշատակէ թէ, այս առաջին դեսպանն է զոր Թէհրանի արքունիքը յուղարկեց Մեծին Բրիտանիոյ կառավարութեանը քով:

—Սպանիական լրագիրները զարմանալի դէպքի մը պատմութիւնը կընեն, որ տեղի ունեցեր է մօտերս 'ի Մատրիտ Արասօ ըսուած սովորական շրջագայութե դաշտը, ուր Յովհաննա Բէրէզ անուն նորահաս օրիորդը արուեստական թևեր (զանատ) դնելով սկսեր է թռչիլ հրաշալի կերպիւ մը 'ի ներկայութեան բազմաթիւ ժողովրդեան: Այս օրիորդը 200 մեթր բարձրութենէն աւելի վեր ելեր է թռչելով, և Արասօ ըսուած պտըտելու ընդարձակ դաշտին երկու երրորդ մասը շրջեր է: Բոլոր ժողովուրդը մեծ ապշութեան մէջ մնացեր է տեսնելով զյիշեալ ծանրամարմին և գեր օրիորդը, որ կը թափառի օդոյն տարածութեանը մէջ, երբոր հազիւ թէ կրնար շարժիլ երկրիս վրայ.

Յիշեալ մեքենական թևերը ինչ կերպիւ շինուած ըլլալը տակաւին յայտնի չէ. սակայն անոր երկայնութիւնը չորս կամ հինգ մեթր կերևէր և իրարու հետ շաղկապուած են այնպիսի դիւրաթեք կապերով, որ խիստ դիւրութեամբ կը շարժին, և հողմաշարժ ջաղացքի ձայնին նման ձայն կը հանեն:

—Երէկ խիստ ցաւալի դէպք մը պատահեցաւ որ կը տրտմեցընէ մեզ չխոստահանալ ամէն մէկուն որ ճարտարապետի անուն կը կրէ: Երկու դատարկոնով պզտիկ փայտաշէն տուն մը, որ 15-20 օրէ 'ի վեր կը շինուէր Հայոց թաղը և արդէն մօտ էր լմննալու, յանկարծ բոլորովին փլաւ և երեք Հայ գործաւոր փլածներուն տակ մնալով, մէկը մեռաւ և միւս երկուքը չարաչար վիրաւորեցան:

—Սուլէյմանիէ նահանգին ապստամբ գլխաւորներէն մէկը՝ Ազիզպէյ անուն, որ 20 տարիի չափ կայ չէր ուզեր հնազանդիլ Բարձրագոյն Դրան իշխանութեանը, մօտերս Կոստանդնուպոլիս եկաւ ընկերութեամբ իւր եղբօրը Ահմէտ պէյին, և ամէն կերպ մարդասիրութիւնը կընդունի այժմ օսմանեան կառավարութե վեհանձնութենէն:

—Գրեթէ երեք ամիս կայ, յորմէհետէ չհասնիր Իզմիր՝ Տփխիսի Արարատ անուն պատուական լրագիրը. որուն այս օրինակ երկար յապաղումը զարմանքի և կասկածանաց մէջ ձգած է զմեզ:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐՔ

Զմիւռնիա, 14 Սեպտեմբերի.

Քաղաքիս առևտուրը երևելի նոր փոփոխութիւն մը չըստացաւ: Նոր հնձոյն փալամուտը եկաւ և Թրեստու երկրորդ տեսակը 72 ղրշի դիւրավաճառ է: Տորոնը նմանապէս դիւրավաճառ է 218-220 ղրշի կենդինարը. Պայամպոլուի պատուական մետաքսը 140 ղրշի օխան կը ծախուի: Չոր թուզը ըստ տեսակին կը վաճառի 34-48-50-70 ղրշի կենդինարը: Իսկ ընտիր՝ այսինքն էլէմէ ըսուած թուզը 75էն մինչև 125 ղրշի կը ծախուի: Մինչև ցայսօր 15,265 բեռ թուզ հասած է քաղաքս: Ռօզօֆի ըսուած կարմիր չամիչին գինը՝ 45-62 ղրշ է: Սևը 29-31 ղրշ.

Ընթացք դրամափոխութեան.

Լոնտոն	111-111½	հինգնոցով:
Մարսիլիա	178-179	"
Թրեստ	372-374	"

Հրատարակիչ և տէր լրագրոյս.
Ղուկաս Գ. Պալթազարեան.

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ